

ВИЩА ШКОЛА

УДК 371.73

Я.М. БЕЛЬМАЗ

СТРУКТУРА ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В США: ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті розглянуто питання підготовки вчителів у США, проаналізовано структуру педагогічної освіти.

Ключові слова: педагогічна освіта, вищий навчальний заклад, учитель, структура, США.

Підготовка вчителів є важливим фактором розвитку суспільства. Педагогічна освіта є великою і складною структурою в контексті будь-якого суспільства, у тому числі й американського. Це самостійна галізь, і в багатьох аспектах функціонує як ділова сфера діяльності. Вона надає великі можливості, проте спричиняє чималу кількість проблем.

Мета статті – проаналізувати організаційну структуру підготовки педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах США; розглянути проблему сертифікації вчителів у США.

Окреслені питання розглянуто в працях Г. Василевської, Т. Георгієвої, М. Дюжакової, Д. Корріган, Н. Портненко, М. Хаберман, Б. Хофер.

Американська система вищої освіти спочатку будувалася за британським зразком, і тільки в процесі еволюції з'явилася несхожа система вищих навчальних закладів.

Характерними рисами системи вищої освіти США є децентралізація, побудова за регіональним принципом, різноманітність вищих навчальних закладів та форм вищої освіти [4, с. 177; 6, с. 72]. Як зазначає М. Дюжакова, регіональний принцип побудови та функціонування освітньої системи США впливають з Конституції країни, десята поправка якої передбачає, що сфера освіти юридично перебуває в компетенції штатів [4, с. 177].

У США вищим навчальним закладом вважається будь-яка навчальна установа, яка є наступною після середньої школи (саме тому в американській педагогіці досить поширеним є термін “післясередня освіта” (postsecondary education)). Такі навчальні заклади мають бути офіційно визнаними або схваленими відповідною громадською чи приватною організацією, або їх повноваження повинні бути підтвердженими трьома визнаними вищими навчальними закладами [3, с. 24]. До ВНЗ належать практично всі “післясередні” навчальні заклади – і ті, що є аналогічними українським університетам та інститутам, і різні професійні училища. Терміни “школа”, “коледж”, “інститут” часто вживаються як синонімічні [1, с. 81].

Серед різноманіття американських навчальних закладів виділяють п'ять основних груп. На вершині піраміди вищих навчальних закладів уні-

верситети, які присуджують докторські ступені. Вони, у свою чергу, поділяються на науково-дослідні університети першого розряду; науково-дослідні університети другого розряду; університети, що присуджують докторські ступені, першого розряду; університети, що присуджують докторські ступені, другого розряду.

До науково-дослідних університетів першого розряду зараховують 50 ВНЗ, які отримують найбільшу фінансову підтримку від федерального уряду для проведення контрактних наукових досліджень та присуджують не менше ніж 50 докторських ступенів за попередній рік. До цієї категорії належать багатогалузеві університети, які є популярними як у країні, так і за кордоном, наприклад, Гарвардський, Йельський, Стенфордський, Мічиганський, Каліфорнійський у Берклі й Лос-Анджелесі.

До науково-дослідних університетів другого розряду належать ВНЗ, які за обсягом державних асигнувань входять до перших 100 ВНЗ, у яких було присуджено не менш ніж 50 докторських ступенів за попередній рік.

Другу групу становлять багатогалузеві університети й коледжі. Це вищі навчальні заклади, в яких здійснюється навчання з гуманітарних та прикладних наук.

Третю групу вищих навчальних закладів утворюють чотирирічні коледжі гуманітарних та природничих наук, які традиційно в США називаються “коледжами вільних наук” (Liberal Art Colleges). Група, у свою чергу, поділяється на перший і другий розряди. Такі ВНЗ функціонують самостійно або входять до складу університету. Навчальні плани й програми цих коледжів передбачають підготовку як з фундаментальних, так і прикладних дисциплін. Випускникам присуджують ступінь бакалавра в галузі вільних наук.

До складу четвертої групи входять технологічні, політехнічні, сільськогосподарські, педагогічні, медичні інститути, школи бізнесу та інші коледжі й інститути, які за своєю організаційною структурою та рівнем підготовки спеціалістів можна віднести до ВНЗ університетського типу. Проте вони є більш спеціалізованими, ніж університети. Випускникам таких навчальних закладів присуджують ступінь бакалавра або магістра.

До вищих навчальних закладів належать також дворічні, так звані “молодші коледжі” неуніверситетського рівня. Вони готують спеціалістів середньої ланки або просто кваліфікованих робітників. У таких навчальних закладах викладаються як загальноосвітні, так і професійні курси. Після дворічного навчання випускникам присуджують асоційовані ступені (Associate Degree). Частина студентів таких коледжів навчається за так званими “перехідними програмами”, що дає їм змогу продовжити навчання на III курсі університету або чотирирічного навчального закладу [2; 3, с. 24–25].

Підготовка вчителів у США в основному здійснюється в коледжах. У цілому структура вищої педагогічної освіти включає чотири групи вищих навчальних закладів різних рівнів:

1) університети (4–5 років навчання), до складу яких входять педагогічні коледжі; крім бакалаврів педагогіки, вони готують учителів з кваліфікацією “магістр” і навіть “доктор педагогічних наук”. Як правило, ці програми спрямовані на підготовку вчителів для середньої школи;

2) педагогічні коледжі (4–5 років навчання). Найвищий рівень підготовки в таких коледжах – магістерський;

3) гуманітарні коледжі або коледжі вільних мистецтв (Liberal Arts Colleges) (4 роки навчання). Вони відрізняються великою варіативністю програм підготовки;

4) дворічні “молодші коледжі”, які готують учителів для початкової школи [1, с. 81; 4, с. 178; 5; 9].

Серед педагогічних навчальних закладів є державні та приватні, ті, якими керують релігійні громади, ради попечителів тощо. Серед них 60% – незалежні безкоштовні навчальні заклади, 37% – суспільні й 3% – приватні [7].

Підготовка вчителя в будь-якому вищому навчальному закладі включає в себе галузь загальної освіти, предметну спеціалізацію й курс професійно-педагогічних знань. Проте зміст навчальних планів і програм окремих предметів, а також послідовність їх вивчення значно відрізняються в різних вищих навчальних закладах. Згідно з дослідженнями Д. Корріган і М. Хаберман, наприкінці ХХ ст. у вищих навчальних закладах США існувало близько 1340 програм підготовки вчителів [8].

В університетах існує три типи організації підготовки вчителів, що визначається самою структурою університету:

1. Усі зараховані абітурієнти, незважаючи на їх майбутню спеціалізацію, отримують загальноосвітню підготовку протягом перших двох років навчання. Ті студенти, які бажають стати вчителями, після її завершення переходять до педагогічного коледжу або відділення при цьому самому університеті, де навчаються третій і четвертий роки.

2. Студенти, які бажають із самого початку стати вчителями, безпосередньо вступають до педагогічної школи або коледжу при університеті, що є повністю автономними і беруть на себе відповідальність за всі види підготовки майбутніх учителів.

3. Існують університети, які проводять підготовку вчителів за п’ятирічною програмою. У цьому випадку всі студенти вивчають цикл загальноосвітніх дисциплін і наукової спеціалізації в університетському коледжі й отримують диплом бакалавра наук або мистецтв, після чого той, хто бажає стати вчителем, переходить до однорічної педагогічної школи для професійної педагогічної підготовки. Студенти отримують так званий “постбакалаврський сертифікат” і тимчасове вчительське посвідчення. Проте деякі програми п’ятирічного (а іноді й шестирічного) навчання пропонують магістерський ступінь (Master of Education, Master of Arts of Teaching) [4, с. 178–179; 9].

Ще один шлях до викладання в школі – це альтернативні сертифіковані програми, які розраховані на працюючих у школах випускників непе-

дагогічних коледжів. Заняття проводяться у вечірні часи, у вихідні дні та влітку. Ці програми залучають різноманітний контингент, особливо вони приваблюють тих, хто вже в зрілому віці вирішив присвятити себе вчительській праці. Приблизно 3,4% всіх учителів США здобули спеціальність за допомогою таких програм [9].

Однак закінчення вищого навчального закладу та здобуття академічного ступеня ще не дає права викладати в школі. Для цього необхідна вчительська ліцензія або тимчасове вчительське посвідчення. Навіть саме поняття “педагогічна підготовка у вищому навчальному закладі” визначається як готовність студентів до виконання вимог комісій з видачі вчительських ліцензій, тобто до вдалого складання іспитів на право викладання.

Кожен штат є кінцевою інстанцією при визначенні власних критеріїв оцінювання рівня підготовки педагогічних кадрів, тому існує велика кількість різноманітних учительських ліцензій по всій країні. Національна рада з акредитації педагогічної освіти (National Council for Accreditation of Teacher Education – NCFTE) акредитувала близько 500 програм підготовки вчителів по всій території США.

У багатьох штатах діють школи “професійного розвитку”. Вони пропонують однорічну педагогічну практику під керівництвом досвідчених педагогів, що враховується при отриманні ліцензії вчителя [4, с. 183–184].

Процес сертифікації шкільних учителів США доволі складний. Програми сертифікації охоплюють основні розділи підготовки вчителів: базові академічні знання; знання методів навчання; безпосереднє проведення уроків на практиці. Кожен кандидат має скласти від двох до п’яти тестів. Спочатку видається тимчасовий сертифікат (provisional certificate) на чотири роки. Його можна обміняти на професійний сертифікат (professional certificate), який видається на вісім років. Потім існує два варіанти розвитку подій: отримання постійного сертифіката (permanent certificate) або професійної ліцензії (professional license), яка оновлюється кожні п’ять років. Є також тимчасові ліцензії на два роки для роботи в школі за сумісництвом. У 1996 р. у США вийшла рекомендація Національної комісії з питань освіти, згідно з якою для отримання постійної ліцензії необхідний як мінімум ступінь магістра [9].

Висновки. Отже, структуру підготовки педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах США можна визначити як багаторівневу та децентралізовану, результатом чого є велика різноманітність навчальних закладів, навчальних планів, програм з окремих предметів.

Список використаної літератури

1. Василевская Г.А. Высшее педагогическое образование в США / Г.А. Василевская // Подготовка учителей в развитых капиталистических странах : сб. научных трудов. – М. : МППИ им. В.И. Ленина, 1983. – С. 80–92.
2. Высшее образование в США [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://systemy_vo_ch2_5_SShA.pdf.
3. Георгиева Т.С. Высшая школа США на современном этапе : монография / Т.С. Георгиева. – М. : Высш. шк., 1989. – 144 с.

4. Дюжакова М.В. Многоуровневая подготовка педагогических кадров в США / М.В. Дюжакова // Вестник ВГУ. Серия Гуманитарные науки. – 2004. – № 1. – С. 177–185.

5. Классический университет и подготовка учителей: сравнительно-педагогический аспект [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sakhgu.sakhalin.ru>.

6. Красовицкий М. Деякі аспекти педагогічної підготовки вчителів США / М. Красовицкий // Рідна школа. – 2001. – № 5. – С. 72–76.

7. Портенко Н.Е. Основные проблемы подготовки учителей в США [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rspu.edu.ru/li/journal/portnenko.htm>.

8. Corrigan D.C. The context of teacher education / D.C. Corrigan, M. Haberman // W.R. Houston (Ed.). Handbook of research on teacher education. – New York : Macmillan, 1990. – P. 101–118.

9. Hofer В.К. Teacher preparation and teachers' lives in the United States [Электронный ресурс] / В.К. Hofer. – Режим доступа: <http://www.ed.gov/pubs/Research 5/United States/teacher1/html>.

Бельмаз Я.Н. Структура педагогического образования в США: подготовка учителей в высших учебных заведениях

В статье рассматривается проблема подготовки учителей в США, анализируется структура педагогического образования.

Ключевые слова: педагогическое образование, высшее учебное заведение, учитель, структура, США.

Belmaz Y. The Structure of Teacher Education in the USA: Teacher Training in Higher Education Establishments

The article deals with the issue of the teacher training in the USA. The structure of teacher education is analysed.

Key words: teacher education, higher education establishment, teacher, structure, the USA.